

výhodu, pretože sa dlhší čas zhromažďovaniu a výskumu tejto tvorby niektorí z nich špecializovane venujú.

Výstava predstavuje samizdatovú a exilovú literatúru dvoch období: stalinizmu a normalizácie. Zasadzuje ju do prirodzeného kontextu spoločenského vývinu. Po prvých zakázaných časopisoch, rozpustených spolkoch, zoštatnených vydavateľstvách nasledujú zoznamy zavadných autorov a kníh. Napriek krutým represáliám päťdesiatych rokov vzniká samizdat ako sebazáchovný akt duchovného prežitia.

V exile sa po adaptačných ťažkostiach rodia prvé časopisy a vydavateľstvá. Niektoré prežili dodnes a ich zásluha na udržaní kontinuity myslenia a komunikácie so svetom je neoceniteľná.

Obdobie normalizácie v perspektíve výstavy pôsobí tak trochu fraškovo. Podobné zákazy ako v päťdesiatych rokoch, podobné dokumenty, rôzne poprehadzované mená. Najmä po *Charte 77* nastupuje boom samizdatových aktivít. Dodnes je zdokumentovaných vyše dvesto periodík, vyše dvadsať edícií literatúry, často odborne špecializovanej. Exilové časopisy pribúdajú (Listy) alebo nadobúdajú nový význam (Svědectví), preberajú samizdatové materiály, takže komunikačná bariéra so svetom je prelomená.

Záujem o predmet týchto dvoch výstav by nemal ich zatvorením končiť. Všetky materiály, ktoré sa ich dotýkajú, sú k dispozícii v knižnici Filozofického ústavu SAV, oddelenie Archívu M. Šimečku. A samozrejme, v poriadateľských inštitúciách.

Jolana Kusá

OBRAT K APLIKOVANEJ ETIKE

Center for Bioethics and Health Law na University of Utrecht (Holandsko) usporiadalo v Zeiste neďaleko Utrechtu v dňoch 24. – 28. augusta 1992 konferenciu na tému *Obrat k aplikovanej etike: praktické dôsledky pre výskum, vzdelanie a úloha etikov vo verejnej diskusii*. Konferencie sa zúčastnilo takmer 70 účastníkov zo 16 krajín Európy a USA.

Ako naznačuje téma, konferencia bola venovaná trom hlavným okruhom problémov: 1. Obrat k aplikovanej etike vo výskume; 2. Výučba aplikovanej etiky; 3. Úloha etikov v spoločnosti.

V rámci prvého okruhu problémov vystúpil Dr. Frans Jacobs z Amsterdamu (Holandsko), ktorý vo svojom príspevku poukázal na to, že etici majú paradoxnú úlohu. Na jednej strane majú sprostredkovať problémy, ktoré je potrebné riešiť. Na druhej strane majú ukázať rozdiel medzi nami a problémom, s ktorým sme konfrontovaní. Etika sa tak podľa jeho názoru stáva hrou s problémom, ktorý treba riešiť.

Profesorka Brenda Almondová z Hullu (Veľká Británia) vo svojom príspevku privítala, že vlády mnohých krajín kladú nový dôraz na etiku vo svojich správach o biomedicíne, v environmentálnych pohľadoch, v sociálnej a vedeckej politike vo všeobecnosti. V súvislosti s tým konštatovala, že výskum v aplikovanej etike má viesť k pozitívnemu záveru a navrhnutiu riešenia konkrétneho problému. Aplikovaný výskum podľa jej názoru musí vychádzať z určitých teoretických predpokladov ako etických paradigiem. Za také etické paradigmy B. Almondová považuje kantovstvo, kontraktarizmus, utilitarizmus alebo intuitivizmus.

S veľmi zaujímavým príspevkom vystúpil dr. J. M. G. Vorstenbosch z Utrechtu (Holandsko), ktorý konštatoval, že aplikovaná etika vznikla ako disciplína vtedy, keď boli zbúrané múry medzi filozofiou, vedou a praktickou morálnou skúsenosťou. Naznačil štyri spôsoby, ktorými aplikovaná etika môže vyjsť z veže zo slonoviny, pod ktorou rozumie akademickú

etiku. Prvý spôsob je sofistický, t.j. zdokonalenie racionality verejnej diskusie a rozhodovania, druhý je sokratovský spôsob, t.j. štúdium moci, záujmov a ideológie. Tretí spôsob je platónsky, t.j. aplikácia etickej teórie v aplikovanej etike, a štvrtý spôsob je aristotelovský, t. j. reflektovanie ľudského étosu a interpretovanie skúsenosti.

V druhom okruhu problémov išlo najmä o praktické dôsledky, ktoré vyplývajú pre etickú výchovu z obratu k aplikovanej etike. Veľmi zaujímavé bolo vystúpenie profesora Prestona K. Coveya z Pittsburgu (USA), ktorý predviedol svoj vzdelávací program prostredníctvom interaktívneho videa. Interaktívne video umožňuje študentom medicíny priamo sa zúčastňovať na riešení morálnych aspektov určitého klinického prípadu, diskutovať o jednotlivých aspektoch s lekárom, ale aj s etikom a rozhodovať sa na základe podrobného zoznamenia sa s celým prípadom.

K úlohe etikov vo verejnej diskusii vystúpili profesor Philippe Lucas z Bordeaux (Francúzsko) a profesor Salvatore Privitera z Palerma (Taliansko), ktorí hovorili o skúsenostiach týkajúcich sa postavenia etikov v ich krajinách.

Veľmi bohatá bola aj diskusia podnietená charakterom jednotlivých problémov. Celá konferencia ukázala, že aplikovaná etika má svoje pevné miesto vo výskume a vo výučbe na západoeurópskych univerzitách, čo sa nedá celkom porovnať s našimi skúsenosťami. Ako jednoznačný záver z konferencie vyplynula požiadavka zvýraznenia úlohy a postavenia etikov vo verejných diskusiách v jednotlivých krajinách. Vychádza to zo snahy zabrániť technokratickým riešeniam vážnych spoločenských problémov a z nevyhnutnosti zakotvenia morálnych hľadísk pri riešení týchto problémov. Domnievam sa, že táto úloha je veľmi aktuálna aj v našich pomeroch, pretože etika je na okraji záujmu a spoločnosť sa stále viac ponára do morálnej krízy.

Vasil Gluchman

PROJEKT AIDE

Svoj tohtoročný študijný pobyt v BRD som využil okrem iného na oboznámenie sa s výskumným programom AIDE (Arbeitsstelle für Interdisziplinäre Deutschland- und Europafor schung am Institut für Politikwissenschaft der Westfälischen Wilhelms- Universität). Toto výskumné centrum založené v r. 1990 sa zaoberá najmä interdisciplinárnou teoretickou reflexiou a výskumom procesov spätých s historickou spoločenskou systémovou zmenou, prebiehajúcou v stredo európskom regióne od konca osemdesiatych rokov. Podľa programového zamerania stojí AIDE v tejto situácii spoločenskej zmeny pred úlohou ponúknuť v teoretickej rovine praktickej politike nové myšlienkové prístupy, východiská, varianty a modely riešení novovznikajúcich spoločenských problémov nemeckého a európskeho regiónu.

Okrem teoreticko-analytickej činnosti súdobých spoločenských procesov venuje AIDE zvláštnu pozornosť ich dokumentácii, organizácii vedeckých sympózií, kolokvií, okrúhlych stolov a vydávaniu vedeckých neperiodických publikácií radu Europa 2000, v ktorých zverejňuje dosiahnuté výskumné výsledky.

Medzi ďalšie aktivity AIDE je tiež možné zaradiť i "službu" v oblasti konkrétneho politického poradenstva pre oblasť verejnej správy a pod. Ťažiskové výskumné a pracovné okruhy AIDE sú tieto:

- politická kultúra v zjednotenom Nemecku (ťažiskový bod témy sa nachádza vo vzťahoch medzi politikou a kultúrou);